

Έρευνα για την επαγγελματική απορρόφηση των θεολόγων στην Ελλάδα και την αποτελεσματικότητα των παιδαγωγικών σπουδών τους με βάση την απόδοσή τους στους διαγωνισμούς του ΑΣΕΠ (1998-2008)

Μάριος Κουκουνάρας Λιάγκης¹, Γιώργος Γκρίλις²

makoulia@theol.uoa.gr, ggrilis@yahoo.gr

¹Αναπληρωτής Καθηγητής, Ε.Κ.Π.Α., ²Θεολόγος Εκπαιδευτικός, ΜΑ/ΥΔ Θρησκευτικής Εκπαίδευσης Ε.Κ.Π.Α.

Περίληψη. Το άρθρο παρουσιάζει απογραφική έρευνα στους θεολόγους εκπαιδευτικούς επιτυχόντες των γραπτών διαγωνισμών τους ΑΣΕΠ 1998-2008. Συγκεκριμένα επιχειρεί να διερευνήσει την αποτελεσματικότητα των Παιδαγωγικών Σπουδών των τεσσάρων τμημάτων θεολογικών σπουδών (Ε.Κ.Π.Α. και Α.Π.Θ.), που εξασφαλίζουν διορισμό στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, με βάση την επιτυχία και τις επιδόσεις τους στους γραπτούς διαγωνισμούς του Α.Σ.Ε.Π. 1998-2008. Η ιστορική μελέτη των Προγραμμάτων Σπουδών των Τμημάτων των Θεολογικών Σχολών κατέδειξε ότι στο Τμήμα Θεολογίας στη Θεσσαλονίκη αναπτύσσεται μία δυναμική Παιδαγωγικών Σπουδών, η οποία οφείλεται τόσο στους διδάσκοντες των Παιδαγωγικών Μαθημάτων, όσο και σε ένα γενικότερο πλαίσιο ενδιαφέροντος από τους Καθηγητές του Τμήματος για το Μάθημα των Θρησκευτικών. Τόσο η περιγραφική, όσο και η συσχετιστική ανάλυση των δεδομένων επιβεβαιώνουν τη σχέση Τμήματος αποφοίτησης και απόδοσης στους διαγωνισμούς του Α.Σ.Ε.Π. και αναδεικνύουν ένα σαφές προβάδισμα του Τμήματος Θεολογίας του Α.Π.Θ. στις επιδόσεις των επιτυχόντων, ιδιαίτερα για τους τρεις πρώτους διαγωνισμούς.

Λέξεις κλειδιά: Παιδαγωγικές Σπουδές, Διαγωνισμοί ΑΣΕΠ, Εκπαίδευση εκπαιδευτικών, Διορισμός.

Εισαγωγή

Το σύστημα προσλήψεων των Εκπαιδευτικών στην Εκπαίδευση, κατά τους δύο αιώνες ύπαρξης του νέου Ελληνικού κράτους, έχει περάσει από διάφορα στάδια. Οι αλλαγές των κριτηρίων των προσλήψεων ακολουθούσαν σε μεγάλο βαθμό το πνεύμα ευρύτερων Εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων, η τύχη των οποίων δεν ήταν όμως πάντοτε δεδομένη (Χαραλαμπίδης, 1980, σ. 26). Ο διορισμός των Εκπαιδευτικών-θεολόγων ακολούθησε τους γενικότερους διορισμούς, στους οποίους από το 1998 και μέχρι σήμερα η Παιδαγωγική και Διδακτική επάρκεια αξιολογείται. Αντίστοιχα οι σπουδές των θεολόγων παρείχαν ή όχι στη διάρκεια των χρόνων τις κατάλληλες γνώσεις ώστε να ανταπεξέλθουν στην αξιολόγηση της επάρκειάς τους. Στο παρόν άρθρο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα έρευνας που αφορούν τη σχέση των προπτυχιακών σπουδών των θεολόγων στα αντικείμενα της Παιδαγωγικής και Ειδικής Διδακτικής και της επιτυχίας τους στον διαγωνισμό του ΑΣΕΠ στα αντίστοιχα αντικείμενα.

Το σύστημα διορισμών των εκπαιδευτικών - θεολόγων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση μέχρι το 1998

Το εκπαιδευτικό σύστημα που κυριάρχησε στην Ελλάδα για ολόκληρο τον 19^ο αιώνα, θεσμοθετήθηκε από την Αντιβασιλεία επί Όθωνα. Στο ελληνικό σχολείο (Δημοτικό) το μάθημα των Θρησκευτικών (ΜτΘ) διδασκόταν από ιερείς και δασκάλους (Διάταγμα 1834), ενώ μόνο μετά το 1895 άρχισαν να διορίζονται ως καθηγητές για το ΜτΘ στο Γυμνάσιο οι «προλύται ή τελειοδίδακτοι» της Θεολογικής Σχολής (Θ.Σ.) του Εθνικού Πανεπιστημίου, οι οποίοι είχαν υπηρετήσει, τουλάχιστον για τρία έτη, σε δημόσια Ελληνικά Σχολεία ή πρακτικές Σχολές ως σχολάρχες ή τριτοβάθμιοι ελληνοδιδάσκαλοι (Ν.2297/1895). Οι θέσεις των θεολόγων παρέμεναν περιορισμένες με αποτέλεσμα να γίνονται ελάχιστοι διορισμοί (Κογκούλης, 1993[1985], σσ. 132-133) ενώ το πρόβλημα της αδιοριστίας διογκώθηκε, αντί να καλυτερέψει, τον επόμενο αιώνα, παρά την προσθήκη στο προσωπικό όλων των Γυμνασίων ενός καθηγητή θρησκευτικών μαθημάτων (Ν.322/1914). Έτσι, οι θεολόγοι, μετά το Γ' Συνέδριό τους, το 1963, ασκούν πίεση και επί κυβερνήσεως Γ. Παπανδρέου, ορίζονται 300 θέσεις επιπλέον του προβλεπόμενου αριθμού θέσεων (Κογκούλης, 1993[1985], σσ. 133-134) – οι τελευταίες όμως μέχρι τη μεταπολίτευση. Παρά τις γνωστές διακηρύξεις περί Ελληνορθοδοξίας και παρά τα Νομοθετικά Διατάγματα (Αναγκαστικός Νόμος 129/1967, Ν.Δ. 651/1970, Ν.Δ. 842/1971) σχετικά με την Εκπαίδευση και τους διορισμούς των Εκπαιδευτικών, καθ' όλη τη διάρκεια της Δικτατορίας δεν έγινε ούτε ένας διορισμός θεολόγου εκπαιδευτικού. Οι οργανικές θέσεις των υπηρετούντων θεολόγων κατά το 1970 είναι 1100 (Ν.Δ. 651/1970, άρ. 12).

Κατά τη μεταπολίτευση οι διορισμοί πραγματοποιούνται με βάση τους ετήσιους πίνακες διοριστέων ανά κλάδο και ειδικότητα, που προκύπτουν από τη χρονολογία υποβολής των αιτήσεων των υποψήφιων Εκπαιδευτικών, ενώ προτάσσονται ως «ειδικές κατηγορίες» τα «τέκνα των θυμάτων και αναπήρων πολέμου, ως και αναπήρων ειρηνικής περιόδου, είτε δε τα τέκνα πολυτέκνων», και παραμένουν ως ανώτατο όριο υποβολής αιτήσεων τα 40 έτη (Ν. 309/1976, Άρ. 45). Το 1985 ψηφίστηκε ο Ν.1566, ο οποίος, εν πολλοίς, ισχύει μέχρι τις ημέρες μας. Στα Άρθρα 14-15 προβλέπεται ανακατανομή κλάδων (Κλάδο Θεολόγων: ΑΤ1), ενώ για τον διορισμό των θεολόγων γίνεται δεκτό, εκτός από το πτυχίο Θ.Σ. της ημεδαπής και ισότιμο πτυχίο ορθόδοξης Θ.Σ. της αλλοδαπής, εφόσον ο πτυχιούχος είναι απόφοιτος του ελληνικού εξατάξιου Γυμνασίου. Οι διορισμοί γίνονται με το σύστημα της επετηρίδας, ενώ προτάσσονται «κατά σειρά όσοι έχουν διδακτορικό δίπλωμα, τα θύματα πολέμου ή εθνικής αντίστασης ή ειρηνικής περιόδου, οι ανάπηροι πολέμου ή εθνικής αντίστασης ή ειρηνικής περιόδου και τα τέκνα τους και ακολουθούν οι πολύτεκνοι και τα τέκνα πολυτέκνων». Το σύνολο των οργανικών θέσεων του εκπαιδευτικού προσωπικού της Δευτεροβάθμιας είναι 50.376, εκ των οποίων οι 2.810 αφορούν θεολόγους (Ν.1566/1985).

Η μεγάλη αλλαγή στις προσλήψεις των εκπαιδευτικών έγινε με τον Ν. 2525/1997, όταν (εν μέσω έντονων αντιπαραθέσεων με την εκπαιδευτική κοινότητα) καταργήθηκε η επετηρίδα από την Κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, επί Υπουργίας Γ. Αρσένη. Το Άρ. 6 ως καταληκτική ημερομηνία εγγραφής στον υπάρχοντα πίνακα διορισμών την 31^η Δεκεμβρίου του 1997. Από το ερχόμενο σχολικό έτος οριζόταν ότι ένα ποσοστό διορισθέντων θα προέρχονταν από τον υπάρχοντα πίνακα και ένα άλλο από τους γραπτούς διαγωνισμούς που θα διεξάγονταν

κάθε διετία μέσω του Ανώτατου Συμβουλίου Επιλογής Προσωπικού (Α.Σ.Ε.Π.)¹. Τα ποσοστά αυτά ορίζονταν ως εξής: 80% - 20% για το 1998, 60%-40% για το 1999, 40%-60% για το 2000, 20%-80% για το 2001 και 10%-90% για το 2002, ενώ οι διορισμοί μετά το 2003 θα γίνονταν αποκλειστικά μέσω των γραπτών διαγωνισμών του Α.Σ.Ε.Π. (Ν. 2525/1997).

Ο Ν. 3848/2010, επιχείρησε να εισάγει διαρθρωτικές αλλαγές στον τρόπο προσλήψεων και διορισμών, όπως ο αποκλειστικός διορισμός των υποψήφιων Εκπαιδευτικών μέσω του διαγωνισμού, η προσμέτρηση κοινωνικών (μόνιμη αναπηρία 67% και άνω ή πάθηση από ομόζυγη μεσογειακή αναιμία ή σκλήρυνση κατά πλάκας ή μικροδρεπανοκυτταρική αναιμία) και ακαδημαϊκών κριτηρίων (γνώση ξένης γλώσσας, πιστοποιημένη γνώση χειρισμού ηλεκτρονικού υπολογιστή, κατοχή δεύτερου πτυχίου, μεταπτυχιακό, διδακτορικό) για τη μόνιμη πρόσληψη των Εκπαιδευτικών, η εισαγωγή του θεσμού του δόκιμου εκπαιδευτικού και του μέντορα (Άρ. 4), η κτήση του Πιστοποιητικού Παιδαγωγικής Επάρκειας ως προϋπόθεσης για τη συμμετοχή στον διαγωνισμό του Α.Σ.Ε.Π. κ.ά. (Ν. 3848/2010). Ωστόσο, η είσοδος της χώρας στην περίοδο της κρίσης έμελλε να καταστήσει ανενεργές τις διατάξεις που αφορούσαν τους διαγωνισμούς του Α.Σ.Ε.Π. και τους διορισμούς, αφού όχι μόνο έπαυσαν οι γραπτοί διαγωνισμοί, αλλά σταμάτησαν και οι διορισμοί, πλην κάποιων σποραδικών διορισμών οι οποίοι έγιναν μετά από δικαστικές αποφάσεις.

Οι γραπτοί διαγωνισμοί Α.Σ.Ε.Π.

Α.Σ.Ε.Π. 1998

Ο πρώτος γραπτός διαγωνισμός του Α.Σ.Ε.Π. των Εκπαιδευτικών έγινε το 1998 (Προκήρυξη, 1998) και δικαίωμα συμμετοχής στον διαγωνισμό είχαν όσοι κάτοχοι πτυχίου και ειδικών προσόντων διορισμού, είχαν ελληνική ιθαγένεια ή ήταν πολίτες κράτους της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.). Επίσης θα έπρεπε να είναι υγιείς και αρτιμελείς, να μην έχουν νομικό ή δικαστικό κώλυμα, να μην έχουν απολυθεί από θέση δημοσίου υπαλλήλου η υπαλλήλου Ν.Π.Δ.Δ. λόγω πειθαρχικής δίωξης την τελευταία 15ετία και να μην έχουν αθετήσει υποτροφία του ΙΚΥ τα τελευταία 5 χρόνια. Η ηλικία των υποψηφίων θα έπρεπε να είναι μεταξύ των 21 – 45 ετών ενώ, υπό όρους, θα μπορούσε να επεκταθεί μέχρι τα 50 έτη. Ως ειδικότερα προσόντα συμμετοχής στον διαγωνισμό, για τους θεολόγους, ήταν η κατοχή πτυχίου Θεολογικών σπουδών Τμήματος ΑΕΙ Θεολογίας, Ποιμαντικού ή Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας ή πτυχίου της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης.

Οι θεματικές ενότητες στις οποίες διαγωνίζονταν οι υποψήφιοι ήταν δύο: το γνωστικό αντικείμενο και το παιδαγωγικό. Κάθε αντικείμενο βαθμολογούνταν από δύο βαθμολογητές χωριστά με ακέραιους αριθμούς σε κλίμακα από το ένα (1) έως το εκατό (100) για κάθε βαθμολογητή. Το άθροισμα των δύο βαθμολογητών αποτελούσε το σύνολο της βαθμολογίας και επιτυχόντες θεωρήθηκαν όσοι έλαβαν σε κάθε ενότητα το 70% τουλάχιστον του βαθμού αυτού, δηλαδή 140. Το άθροισμα των βαθμολογιών των δύο ενότητων αποτελούσε το σύνολο της βαθμολογίας του υποψηφίου.

Σε περίπτωση ισοβαθμίας στους τελικούς πίνακες, οριζόταν από την Προκήρυξη ότι προηγείται όποιος έχει μεγαλύτερη βαθμολογία στην ενότητα «Διδακτική μεθοδολογία -

¹ Το Α.Σ.Ε.Π. συστάθηκε με τον Ν. 2190/1994 για τη Σύσταση Ανεξάρτητης Αρχής για την Επιλογή Προσωπικού και Ρύθμιση θεμάτων Διοίκησης, και είναι ανεξάρτητη αρχή που έχει στόχο την εξασφάλιση της διαφάνειας και της αξιοκρατίας στον δημόσιο τομέα (Ν.2190/1994, 1994)

Παιδαγωγικά θέματα», ακολουθούν όσοι έχουν υψηλότερη βαθμολογία στην ενότητα του Γνωστικού αντικειμένου, έπονται όσοι έχουν υψηλότερη βαθμολογία πτυχίου και μετά όσοι είναι μεγαλύτεροι σε ηλικία. Αν παρά ταύτα συνεχίσει να υπάρχει ισοψηφία, προβλεπόταν κλήρωση από την Κεντρική Επιτροπή του Διαγωνισμού. Η διαδικασία αυτή ίσχυσε για όλους τους επόμενους διαγωνισμούς.

A.Σ.Ε.Π. 2000

Στον διαγωνισμό του 2000, ο οποίος έγινε με βάση την Αρ. 12/2Π/2000 που συμπλήρωσε την 7/1Π/2000 (Προκήρυξη, 2000; Προκήρυξη, 2000 Β) υπήρξε πρόσθετη απαίτηση στους πολίτες κράτους της Ευρωπαϊκής Ένωσης να έχουν πιστοποιητικό άριστης γνώσης της ελληνικής γλώσσας. Η προκήρυξη προέβλεπε τη δημιουργία πίνακα 10.398 Εκπαιδευτικών, οι οποίοι θα διορίζονταν κατά τα σχολικά έτη 2001-2002 και 2002-2003. Οι διοριστέοι θεολόγοι εκπαιδευτικοί ήταν, βάση της προκήρυξης, 175 εκπαιδευτικοί (Προκήρυξη, 2000 Β).

Ως βάση επιτυχίας θεωρήθηκε ο βαθμός 60, ως Μέσος Όρος (Μ.Ο.) στις γραπτές εξετάσεις, συμπεριλαμβανομένων των προσαυξήσεων με βάση τις αιτήσεις τους, ενώ συγχρόνως απαιτούνταν ο βαθμός 55 σε κάθε θεματική ενότητα.

Πέρα από τις γραπτές εξετάσεις προστέθηκε μοριοδότηση για τον βαθμό του Πτυχίου (1 βαθμός για κάθε βαθμό πάνω από τη βάση του 5 με την αντίστοιχη δεκαδική προσαύξηση), για τους Μεταπτυχιακούς (2 βαθμοί για το Μεταπτυχιακό Ειδίκευσης και 3 για το Μεταπτυχιακό Παιδαγωγικής) και Διδακτορικούς τίτλους (4 βαθμοί για το Διδακτορικό Ειδίκευσης και 5 για το Διδακτορικό Παιδαγωγικής) και την προϋπηρεσία (1 βαθμός για κάθε έτος και 0,5 βαθμοί για κάθε έξι μήνες προϋπηρεσίας), κάτι που ίσχυσε για όλους τους γραπτούς διαγωνισμούς που ακολούθησαν.

A.Σ.Ε.Π. 2002

Ο γραπτός διαγωνισμός του 2002 (Προκήρυξη, 2002) προέβλεπε γραπτό διαγωνισμό για την πλήρωση 2.743 θέσεων Εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης κατά τα σχολικά έτη 2003-2004 και 2004-2005. Οι διοριστέοι θεολόγοι του διαγωνισμού ήταν 178. Ως βάση επιτυχίας θεωρήθηκε ο βαθμός 60 ως Μ.Ο. στις γραπτές εξετάσεις, συμπεριλαμβανομένων των προσαυξήσεων, ενώ συγχρόνως απαιτούνταν ο βαθμός 55 σε κάθε θεματική ενότητα. Στον διαγωνισμό αυτό η δεύτερη ενότητα ήταν χωρισμένη σε δύο υποενότητες, στην Γενική (Παιδαγωγικά θέματα) και στην Ειδική (Διδακτική Μεθοδολογία) Διδακτική.

A.Σ.Ε.Π. 2004

Σύμφωνα με τον Ν.2525/1997 οι μόνιμοι διορισμοί μετά το 2003 θα γίνονταν αποκλειστικά μέσω των γραπτών διαγωνισμών του Α.Σ.Ε.Π. Ωστόσο, αυτό ήταν κάτι που δεν ίσχυσε ποτέ, καθώς νεότεροι νόμοι ανανέωναν την ποσόστωση μεταξύ του διαγωνισμού και του ενιαίου πίνακα αναπληρωτών.

Ο Ν. 3255/2004 ανανέωσε τη σχετική ποσόστωση και όρισε ότι οι προσλήψεις μόνιμων Εκπαιδευτικών θα γίνονται από την έναρξη του σχολικού έτους 2005-2006 και εφεξής σε ποσοστό κατά 60% από τον πίνακα επιτυχόντων στον διαγωνισμό του Α.Σ.Ε.Π. και το υπόλοιπο 40% από τον ενιαίο πίνακα αναπληρωτών. Επιπρόσθετα, όσοι από τους αναπληρωτές συμπλήρωσαν μέχρι τις 30-6-2004 τους 30 μήνες πραγματικής προϋπηρεσίας προτάσσονταν στους διορισμούς του 40% και διορίζονταν κατά προτεραιότητα μέχρι το

σχολικό έτος 2007-2008, ενώ οι πολύτεκνοι με ανήλικα τέκνα ή τέκνα που σπουδάζουν ή υπηρετούν στον στρατό εγγράφονται σε ειδικό πίνακα και διορίζονται ανεξάρτητα από τη συμμετοχή τους ή όχι σε διαγωνισμούς του Α.Σ.Ε.Π. (Ν. 3255/2004). Επίσης ορίζεται ότι από το σχολικό έτος 2005-06 η πρόσληψη αναπληρωτών γίνεται από ενιαίο πίνακα που συντάσσεται ετησίως και στον οποίο κατατάσσονται οι υποψήφιοι εκπαιδευτικοί με αίτησή τους. Με αυτά τα καινούρια δεδομένα προκηρύχθηκε ο διαγωνισμός του Α.Σ.Ε.Π. του 2004 (Προκήρυξη, 2004) στον οποίο καταργήθηκε το ανώτατο όριο ηλικίας, κάτι που ίσχυσε και στους επόμενους διαγωνισμούς.

Οι προκηρυχθείσες θέσεις για μόνιμο διορισμό αφορούσαν 5.949 εκπαιδευτικούς συνολικά, οι οποίοι διορίστηκαν τις σχολικές χρονιές 2005-2006 και 2006-2007. Από αυτούς, οι 144 διορισμένοι εκπαιδευτικοί ήταν θεολόγοι.

Α.Σ.Ε.Π. 2006

Διοριστέοι, βάση της προκήρυξης του Α.Σ.Ε.Π. του 2006 (Προκήρυξη, 2006) κρίθηκαν 6.888 εκπαιδευτικοί, οι οποίοι διορίστηκαν κατά τα δύο επόμενα σχολικά έτη. Οι διορισθέντες θεολόγοι ήταν 84 εκπαιδευτικοί.

Ως βάση επιτυχίας θεωρήθηκε ο βαθμός 55 ως Μ.Ο. στις γραπτές εξετάσεις, ενώ συγχρόνως απαιτούνταν ο βαθμός 50 σε κάθε θεματική ενότητα (Γνωστικό και Παιδαγωγικό αντικείμενο). Στον διαγωνισμό του 2006 καθιερώθηκε η διάκριση της πρώτης ενότητας σε δύο υποενότητες: στο Γνωστικό αντικείμενο Α' με ερωτήσεις ανάπτυξης και στο Γνωστικό Αντικείμενο Β' με ερωτήσεις Πολλαπλών Επιλογών.

Α.Σ.Ε.Π. 2008

Ο τελευταίος γραπτός διαγωνισμός προκηρύχθηκε με το ΦΕΚ 516 (Προκήρυξη, 2008), σύμφωνα με το οποίο θα καταρτιζόταν πίνακας διοριστέων Εκπαιδευτικών για τις επόμενες δύο σχολικές χρονιές 2009-10 και 2010-11. Η ίδια προκήρυξη όρισε ως κριτήριο για την πρόσληψη των πολύτεκνων γονέων την επίτευξη της βαθμολογικής βάσης σε έναν διαγωνισμό του Α.Σ.Ε.Π. Με προηγούμενη νομοθετική ρύθμιση απέκτησαν προτεραιότητα διορισμού, πέρα από όσους είχαν συμπληρώσει πραγματική υπηρεσία τριάντα (30) μηνών (Ν.3255/2004) και όσοι είχαν πραγματική υπηρεσία είκοσι τεσσάρων (24) μηνών και είχαν επιτύχει τη βάση σε έναν τουλάχιστον διαγωνισμό του Α.Σ.Ε.Π. (Ν. 3687/2008).

Οι προκηρυχθείσες θέσεις ήταν λιγότερες απ' ό,τι στους προηγούμενους Α.Σ.Ε.Π.. Αφορούσαν 1461 εκπαιδευτικούς, εκ των οποίων οι 66 ήταν θεολόγοι. Από αυτούς, οι πρώτοι 33 διορίστηκαν κανονικά το 2009. Μαζί με αυτούς διορίστηκαν και 4 θεολόγοι της ειδικής κατηγορίας των πολυτέκνων. Την επόμενη χρονιά διορίστηκαν 16 θεολόγοι. Η είσοδος της χώρας στα λεγόμενα 'χρόνια της κρίσης' οδήγησε στην παύση των διορισμών για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Έκτοτε έχουν γίνει μόνον 22 διορισμοί θεολόγων στη Γενική Εκπαίδευση, οι οποίοι ήταν είτε μη διορισμένοι από τον ΑΣΕΠ 2008 (ΦΕΚ 797/Τ.Γ'/21-8-2017), είτε δικαιώθηκαν σε επίπεδο Διοικητικού Εφετείου Αθηνών (αποφάσεις 902/2016 και 3264/2019 ΔΕΑ/ΦΕΚ 813/20.05.2019). Το 2019 υπηρετούσαν στην Εκπαίδευση συνολικά 3.434 θεολόγοι (Γκρίλης, 2019), εκ των οποίων οι 3080 υπηρετούσαν ως μόνιμοι εκπαιδευτικοί στη Δημόσια Εκπαίδευση, ενώ το 2020 (ΦΕΚ 1289, 2020) διορίστηκαν (για πρώτη φορά) 9 μόνιμοι θεολόγοι στην Ειδική Αγωγή.

Η ιστορία των παιδαγωγικών μαθημάτων στις Θεολογικές Σχολές

Από την ανεξαρτησία του Ελληνικού Κράτους μέχρι σήμερα το ΜτΘ υπάρχει αδιάλειπτα στο Αναλυτικό Πρόγραμμα (ΑΠ) του σχολείου και ταυτίστηκε με την κατήχηση στη χριστιανική διδασκαλία. Ακριβώς αυτή η ταύτιση καθόρισε και τις σπουδές της Θεολογικής Σχολής (Θ.Σ.) Αθήνας, ήδη από την ίδρυσή της, το 1837 και καθ' όλη τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα, στις οποίες δεν υπήρχε κανένα ενδιαφέρον για τη διδακτική επάρκεια των αποφοίτων, αφού η κατήχηση είναι ένα κατεξοχήν ιερατικό καθήκον και ως τέτοιο αντιμετωπίστηκε και η διδασκαλία στην τάξη (Κουκουνάρας Λιάγκης, 2015, σσ. 539-540; Περσελής, 2008, σ. 110 κ.ε.). Έτσι, για πολλές δεκαετίες, η Διδακτική αποτελούσε μέρος της «Πρακτικής Θεολογίας», που περιλάμβανε την Κατήχηση, τη Λειτουργική και την Ομιλητική (ή Εκκλησιαστική Ρητορική), και όχι την Παιδαγωγική (Κουκουναρας Liagkis, 2020).

Μέχρι τη δεκαετία του 1980 η διδακτική κατάρτιση των θεολόγων εκπαιδευτικών δεν ανήκε στις προτεραιότητες της Θ.Σ. του Ε.Κ.Π.Α., ενώ η Παιδαγωγική ήταν ένα μάθημα που προσφέρθηκε στους φοιτητές από τη Φιλοσοφική Σχολή και μέχρι πρόσφατα (ακαδημαϊκό έτος 2012-13) διδασκόταν πάντα από καθηγητές που δεν είχαν πτυχίο Θεολογίας, ούτε εμπειρία στο ΜτΘ (Κουκουνάρας Λιάγκης, 2018, σ. 543). Από την άλλη πλευρά, στη Θ.Σ. του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης το μάθημα «Παιδαγωγική», χωρίς μάλιστα καμία ονομασία όπως «Χριστιανική», αποτελεί υποχρεωτικό μάθημα από το 1963 (Πέτρου & Μαγγιώρος, 2012, σσ. 168-169).

Το 1982 ιδρύθηκαν τα δύο τμήματα της Ποιμαντικής Θεολογίας στις δύο Θ.Σ. Από τη δεκαετία του 1980 έως την πρώτη δεκαετία του 21ου αιώνα προέκυψε μια αξιοσημείωτη διαφορά στην Εκπαίδευση των θεολόγων φοιτητών μεταξύ της Θεολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και των άλλων τριών τμημάτων (Θεολογία της Αθήνας και οι δύο Ποιμαντικές Θεολογίες στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη). Από το 1982 μέχρι τη συνταξιοδότησή τους το 2000, τέσσερις καθηγητές και ερευνητές στο Θεολογικό Τμήμα Θεσσαλονίκης (Χρήστος Βασιλόπουλος, Ιωάννης Κογκούλης, Γεώργιος Τσανανάς και Δημήτριος Λάππας) δίδασκαν μία σειρά από μαθήματα Θρησκευτικής Εκπαίδευσης (ΘΕ), συμπεριλαμβανομένης μίας σύντομης πρακτικής άσκησης στα σχολεία. Επιπλέον, οι επιτροπές ΑΠ για το ΜτΘ το 1985, 1992, 1998 και 2003 αποτελούνταν κυρίως από καθηγητές του Τμήματος Θεολογίας του Α.Π.Θ. και συνεργάτες τους. Αυτοί ήταν και οι βασικοί συγγραφείς των σχολικών εγχειριδίων, εκτός από τα βιβλία του Γυμνασίου και του Λυκείου του 1998, των οποίων οι συγγραφείς ήταν όλοι από τα τμήματα της Αθήνας. Στα άλλα τρία τμήματα το πλαίσιο της παιδαγωγικής Εκπαίδευσης των φοιτητών ήταν διαφορετικό. Στο Ποιμαντικό Τμήμα Θεσσαλονίκης δεν υπήρχαν καθηγητές ΘΕ ή Παιδαγωγικής έως το 2001. Οι Παιδαγωγικές και Διδακτικές ήταν τα μόνα δύο νέα μαθήματα που προσφέρθηκαν από το 2001. Δεν διδάχτηκαν άλλα παιδαγωγικά μαθήματα, και δεν υπήρχε πρακτική Εκπαίδευση, αν και οι απόφοιτοι διορίζονταν κανονικά στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (Κουκουναρας Liagkis, 2020; Stogianidis, 2020).

Η πρώτη μεταβολή στην Θεολογική Σχολή του Ε.Κ.Π.Α. σημειώνεται με την παρουσία του καθηγητή στο Τμήμα Ποιμαντικής/Κοινωνικής Θεολογίας, στο οποίο διορίζεται Καθηγητής Παιδαγωγικής, με σπουδές στην Αγγλία. Στο τμήμα της Θεολογίας η Διδακτική διδασκόνταν μέχρι το 2001 από Καθηγητές Φιλοσοφικής και στη συνέχεια από τον Καθηγητή Φιλοσοφίας του Τμήματος. Τελικά, πρώτη φορά προκηρύχθηκε θέση Διδακτικής των Θρησκευτικών μόλις το 2011 και διορίζεται Καθηγητής το 2013 (Κουκουνάρας Λιάγκης, 2018, σσ. 544-545).

Με τους Ν.3848/2010 και 4186/2013 περί Παιδαγωγικής και Διδακτικής Επάρκειας, τα πράγματα αλλάζουν και στις δύο Θεολογικές Σχολές και ρυθμίζονται κατά ένα τρόπο αναγκαστικά, αν και όχι απαραίτητα χωρίς αντιδράσεις (Ν.3848/2010; Ν.4186/2013). Η αλλαγή θεωρήθηκε προσαρμογή, ουσιαστικά παιδαγωγικής βάσης, στο Προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών με 8-10 μαθήματα καθαρά παιδαγωγικού και διδακτικού περιεχομένου. Έως σήμερα τα τρία από τα τέσσερα τμήματα των Θεολογικών Σχολών έχουν εφαρμόσει τις απαιτήσεις που ορίζονται από τους δύο νόμους και έχουν ενσωματώσει έως τώρα 8 μαθήματα. Το Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας του Α.Π.Θ. έχει συμπεριλάβει μόνον 6. Ειδικότερα, στο Τμήμα Θεολογίας του Ε.Κ.Π.Α. από το 2015-2016 η Πρακτική και Διδακτική Άσκηση αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του Προγράμματος Παιδαγωγικής και Διδακτικής Επάρκειας και γίνεται μέσω μεντορείας (mentoring). Αυτή η ανάπτυξη των προγραμμάτων Διδακτικής Επάρκειας δεν έγιναν κατ' αντιπαράθεση ή εις βάρος των θεολογικών σπουδών.

Η έρευνα

Ταυτότητα της έρευνας

Σκοπό της έρευνας αποτέλεσε η διερεύνηση της αποτελεσματικότητας των Παιδαγωγικών Σπουδών των τεσσάρων τμημάτων θεολογικών σπουδών (Ε.Κ.Π.Α. και Α.Π.Θ.), που εξασφαλίζουν διορισμό στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση σε σχέση με την επιτυχία και τον βαθμό επίδοσης των αποφοίτων στους γραπτούς διαγωνισμούς του Α.Σ.Ε.Π. 1998-2008.

Με βάση τον παραπάνω σκοπό, θα απαντηθούν τα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα:

- *«από ποιο τμήμα/ποια τμήματα των Θεολογικών Σχολών προέρχονται οι επιτυχόντες στους διαγωνισμούς του Α.Σ.Ε.Π. 1998-2008;» και,*
- *«σχετίζονται οι παιδαγωγικές σπουδές στο πλαίσιο των θεολογικών σπουδών θετικά με την επιτυχία-βαθμό επίδοσης στους γραπτούς διαγωνισμούς του Α.Σ.Ε.Π. 1998-2008 και τον διορισμό στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση;»*

Η έρευνα είναι μεικτή (ποσοτική και ποιοτική) και μελετά τους θεολόγους που συμμετείχαν και πέτυχαν στους διαγωνισμούς του Α.Σ.Ε.Π. 1998-2008, ενώ ακόμη μελετά την ιστορία των θεολογικών-παιδαγωγικών σπουδών, των διορισμών των θεολόγων στην ελληνική Εκπαίδευση και του γενικού πλαισίου, που αποτελούν τη συνάφεια στην οποία ανακλύπουν οι αριθμοί των επιτυχόντων που ερευνώνται κατά κύριο λόγο. Βασίζεται στα επίσημα στοιχεία που δόθηκαν από τον Α.Σ.Ε.Π., μετά από άδεια, η οποία χορηγήθηκε την 9/10/2017. Για λόγους προστασίας προσωπικών δεδομένων, δεν παραδόθηκαν όλοι οι πίνακες των γραπτών διαγωνισμών, παρά μόνον οι πίνακες των επιτυχόντων του κάθε διαγωνισμού. Επιπλέον, η παρούσα έρευνα αποτελεί μία έρευνα συσχετίσεων (Mertens, 2009, σσ. 195-204) καθώς ως μέθοδος ανάλυσης δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η περιγραφική στατιστική και η επαγωγική στατιστική με τη χρήση του στατιστικού πακέτου SPSS Statistics 20. Η περιγραφική στατιστική στόχο έχει να περιγράψει ή επισημαίνει ορισμένα χαρακτηριστικά κοινά για όλο το δείγμα, ενώ η επαγωγική, αναλύει τα δεδομένα ώστε να προκύψουν γενικά συμπεράσματα για τον πληθυσμό, χρησιμοποιώντας μεθόδους όπως οι έλεγχοι συσχέτισης και οι έλεγχοι υποθέσεων (Καλατζής, 2020, σ. 3). Σε όλες τις περιπτώσεις στατιστικών ελέγχων που διενεργήθηκαν το επίπεδο σημαντικότητας ορίστηκε σε 5%.

Ανάλυση των δεδομένων

Περιγραφική ανάλυση

Από το 1998 μέχρι το 2008 διενεργήθηκαν συνολικά 6 διαγωνισμοί Α.Σ.Ε.Π. Εκπαιδευτικών. Οι διαγωνισμοί προκηρύσσονταν ανά δύο χρόνια. Οι δύο τελευταίοι έγιναν με κάποια μικρή καθυστέρηση, κάποιων μηνών, ωστόσο επικράτησαν να ονομάζονται Α.Σ.Ε.Π. 2006 και 2008 αντίστοιχα, αφού εκείνες τις χρονιές έγιναν οι προκηρύξεις. Συνολικά οι επιτυχόντες στον Α.Σ.Ε.Π. ήταν 4003. Στον Πίνακα 1 καταχωρούνται οι επιτυχόντες ανά Α.Σ.Ε.Π.

Πίνακας 1: Επιτυχόντες θεολόγοι.

Α.Σ.Ε.Π.	Επιτυχόντες
Α.Σ.Ε.Π. 1998	706
Α.Σ.Ε.Π. 2000	1210
Α.Σ.Ε.Π. 2002	652
Α.Σ.Ε.Π. 2004	435
Α.Σ.Ε.Π. 2006	597
Α.Σ.Ε.Π. 2008	403
ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΤΥΧΟΝΤΩΝ:	4003

Οι βασικές θεματικές ενότητες σε όλους τους διαγωνισμούς ήταν δύο: το Γνωστικό και το Παιδαγωγικό αντικείμενο. Από τον Α.Σ.Ε.Π. του 2002 και μετά η Παιδαγωγική ενότητα διαιρέθηκε σε δύο υποενότητες, στην Διδακτική των Παιδαγωγικών και στην Ειδική Παιδαγωγική. Στους δύο τελευταίους Α.Σ.Ε.Π. (2006 και 2008) το Γνωστικό αντικείμενο χωρίστηκε επίσης σε δύο υποενότητες, εκ των οποίων η πρώτη εξεταζόταν με ερωτήσεις ανάπτυξης και η δεύτερη με ερωτήσεις Πολλαπλών Επιλογών.

Η βαθμολόγηση σε κάθε Α.Σ.Ε.Π. γινόταν σε διαφορετική κλίμακα. Για τη στατιστική ανάλυση της έρευνας έγινε αναγωγή στην εκατονταβάθμια κλίμακα. Στον Πίνακα 2 παρουσιάζονται τα Μέτρα θέσης (Μέσος Όρος, Διάμεσος, Ελάχιστη και Μέγιστη Τιμή) στο Γνωστικό αντικείμενο στην Παιδαγωγική Ενότητα και στο Σύνολο των γραπτών. Παρατηρείται ότι ο Μ.Ο. και η Διάμεσος κυμαίνονται ανάμεσα στο 68,1 και το 69,4 και στις δύο ενότητες, ενώ η σύγκριση ανάμεσα στα δύο αντικείμενα δίνει ένα προβάδισμα περίπου μίας μονάδας στο Γνωστικό αντικείμενο σε σχέση με την Παιδαγωγική ενότητα (Μ.Ο.: 69,1 – 68,5 και Ε.Τ: 69,4 – 68,1). Από τη σύγκριση των δύο ενοτήτων αναδεικνύεται μία μεγαλύτερη σχετικά «ευκολία» στο Γνωστικό αντικείμενο σε σχέση με το Παιδαγωγικό. Σε ανάλογα επίπεδα διακυμάνθηκαν οι τιμές στο σύνολο των γραπτών.

Πίνακας 2. Στατιστική γραπτών στο σύνολο των επιτυχόντων.

	Γνωστικό Αντικείμενο	Παιδαγωγική Ενότητα	Σύνολο Γραπτών
Μέσος Όρος	69,1895	68,5245	68,8615
Διάμεσος	69,4400	68,1900	67,8800
Ελάχιστη Τιμή	50,00	50,06	55,00
Μέγιστη Τιμή	98,50	94,60	92,66

Ο Μ.Ο. του βαθμού Πτυχίου, όπως και η Ενδιάμεση Τιμή ήταν το 7,4, μία σύμπτωση που υποδεικνύει ότι πλειοψηφικά η διασπορά των τιμών κυμάνθηκε κοντά στον Μ.Ο. (Πίνακας 3).

Πίνακας 3. Βαθμός Πτυχίου στο σύνολο των επιτυχόντων.

Μέσος Όρος	7,4764
Ενδιάμεση Τιμή	7,4400
Ελάχιστη Τιμή	5,00
Μέγιστη Τιμή	10,00

Η ανάλυση ξεκινάει από τον Α.Σ.Ε.Π. του 1998. Η μέτρηση των συχνοτήτων αφορά στα Πανεπιστημιακά Τμήματα (Π.Τ.) από τα οποία αποφοίτησαν οι επιτυχόντες των διαγωνισμών, καθώς και τα Π.Τ. από τα οποία έλαβαν τους Μεταπτυχιακούς και Διδακτορικούς τους τίτλους, όσοι εξ αυτών κατείχαν τα συγκεκριμένα Διπλώματα. Ένας εκ των περιορισμών της έρευνας ήταν τα ελλιπή στοιχεία στα αρχεία του Α.Σ.Ε.Π. (π.χ. αναφέρονταν μόνο το Τμήμα ή μόνο το Πανεπιστήμιο). Επίσης, επειδή στον πρώτο διαγωνισμό του 1998 δεν μοριοδοτούνταν ο Μεταπτυχιακός και ο Διδακτορικός τίτλος, υπήρχαν μόλις δύο (2) σχετικές καταγραφές. Από τα γνωστά στην έρευνα στοιχεία, προκύπτει η διαπίστωση ότι η πλειοψηφία των επιτυχόντων (N=427) έχουν αποφοιτήσει από τα δύο Τμήματα των δύο Θεολογικών Σχολών του Α.Π.Θ., ενώ σχεδόν οι μισοί επιτυχόντες (46%) είναι απόφοιτοι του Τμήματος Θεολογίας του Α.Π.Θ.

Ο Α.Σ.Ε.Π. στον οποίο διαπιστώθηκε το σημαντικότερο πρόβλημα καταγραφών των πτυχίων των επιτυχόντων ήταν αυτός του 2000, παρ' ότι η έρευνα στους δύο πρώτους Α.Σ.Ε.Π. ήταν επιτόπια στα αρχεία του Α.Σ.Ε.Π. Ωστόσο, ενώ οι φάκελοι των επιτυχόντων του Α.Σ.Ε.Π. του 1998 ήταν σχετικά πλήρως ενημερωμένοι, αυτό δεν συνέβη με τους αντίστοιχους φακέλους του Α.Σ.Ε.Π. του 2000. Ο λόγος ήταν ότι, μετά τις ενστάσεις οι φάκελοι παραδόθηκαν στις Δευτεροβάθμιες Διευθύνσεις των υποψηφίων, οπότε στάθηκε πρακτικά αδύνατο να εντοπιστούν τα ελλείποντα στοιχεία. Έτσι, στον συγκεκριμένο Α.Σ.Ε.Π. εντοπίζονται τα μεγαλύτερα ποσοστά πλήρους (34,3%) ή μερικής (51,6%) μη καταγραφής των Π.Τ. των επιτυχόντων. Από τα στοιχεία που υπάρχουν εξακολουθεί να επιβεβαιώνεται το προβάδισμα που παρατηρήθηκε στον πρώτο Α.Σ.Ε.Π. των Θεολογικών Τμημάτων έναντι αυτών της Κοινωνικής Θεολογίας, όπως και του Α.Π.Θ. έναντι του Ε.Κ.Π.Α.

Τα στοιχεία που υπάρχουν για τον Α.Σ.Ε.Π. του 2002 είναι σαφώς πληρέστερα σε σχέση με τον προηγούμενο Α.Σ.Ε.Π. Η μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα των αποφοίτων του Τμήματος Θεολογίας του Α.Π.Θ φαίνεται να υπάρχει και σε αυτόν τον διαγωνισμό, καθώς σχεδόν ο ένας στους δύο επιτυχόντες (48 %) αποφοίτησε από αυτό το τμήμα.

Στον Α.Σ.Ε.Π. του 2004 παρατηρείται μία πιο αναλογική αντιπροσώπευση. Έτσι, οι απόφοιτοι των δύο Θεολογικών Τμημάτων ανέρχονται σε ένα ισομοιρασμένο σχεδόν ποσοστό γύρω στο 80%, ενώ από το κάθε Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας αποφοίτησε ένα ποσοστό γύρω στο 10%.

Ανάλογες παρατηρήσεις ισχύουν και στον Α.Σ.Ε.Π. του 2006. Από τα Τμήματα Θεολογίας του Ε.Κ.Π.Α. και του Α.Π.Θ. αποφοίτησαν το 34,5% και 34,3% αντίστοιχα, ενώ από τα δύο Τμήματα Κοινωνικής Θεολογίας του Ε.Κ.Π.Α. και του Α.Π.Θ. αποφοίτησε ένα ποσοστό 13,1% και 14,1% αντίστοιχα.

Στον Α.Σ.Ε.Π., τέλος, του 2008 οι επιτυχόντες του Διαγωνισμού συνεχίζουν να είναι στην πλειοψηφία τους (67,8%) απόφοιτοι των Τμημάτων Θεολογίας. Ωστόσο, σε αυτόν τον Α.Σ.Ε.Π. οι απόφοιτοι από το Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας του Ε.Κ.Π.Α. είναι περισσότεροι (18,6%) από τους αντίστοιχους απόφοιτους του Α.Π.Θ. (11,9%).

Το εύρος της διαφοράς των ποσοστών μεταξύ Α.Π.Θ. και Ε.Κ.Π.Α. είναι πολύ μεγαλύτερο στους τρεις πρώτους διαγωνισμούς από ό,τι στους τρεις επόμενους, όπου τα Τμήματα του Ε.Κ.Π.Α. υπερέχουν, αν και με σαφώς μικρότερες διαφορές σε σχέση με τα Τμήματα του Α.Π.Θ. Θα πρέπει ίσως να λάβουμε υπόψη ότι μετά την καθιέρωση του διαγωνισμού από τη μια τα Τμήματα ανασυντάσσονται, π.χ. στο Τμήμα Θεολογίας του Ε.Κ.Π.Α. εκλέγεται Καθηγητής που διδάσκει τη Διδακτική, αλλά κυρίως οργανώνονται δομές μη τυπικής Εκπαίδευσης, τα λεγόμενα Φροντιστήρια Α.Σ.Ε.Π., στα οποία δινόταν ειδικό βάρος στην Παιδαγωγική κατάρτιση, ενώ προέκυψε πλήθος εκδόσεων ειδικά για τον διαγωνισμό αλλά και «Εισαγωγής στις Επιστήμες της Εκπαίδευσης ή στην Παιδαγωγική» και τη «Γενική Διδακτική».

Συνολικά, το Π.Τ. με τους περισσότερους απόφοιτους-επιτυχόντες στους διαγωνισμούς του Α.Σ.Ε.Π. είναι το Τμήμα Θεολογίας της Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ., αφού οι τρεις στους δέκα (30,4%) των επιτυχόντων είναι απόφοιτοι του συγκεκριμένου Τμήματος. Ακολούθως, το 23,4% αποφοίτησε από το αντίστοιχο Τμήμα Θεολογίας της Θεολογικής του Ε.Κ.Π.Α.. Από το Κοινωνικής Θεολογίας του Α.Π.Θ. αποφοίτησε το 9,4% των επιτυχόντων, ενώ από το αντίστοιχο Τμήμα του Ε.Κ.Π.Α. το 7,8%. Για ένα ποσοστό 12,8% δεν αναφέρεται καθόλου το Π.Τ. αποφοίτησής τους, ενώ για ένα ποσοστό περίπου 15% έχουμε ελλιπή αναφορά (Πίνακας 4).

Πίνακας 4. Πανεπιστημιακό Τμήμα και Σχολή Πτυχίου στο σύνολο των επιτυχόντων.

	Συχνότητα	Ποσοστό %
ΘΕΟΛΟΓΙΑ Ε.Κ.Π.Α.	937	23,4
ΘΕΟΛΟΓΙΑ Α.Π.Θ.	1215	30,4
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ Ε.Κ.Π.Α.	313	7,8
ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ Α.Π.Θ.	375	9,4
ΠΑΝ/ΜΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	16	0,5
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΒΟΛΟΥ	2	0,0
ΘΕΟΛΟΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ (Αδιευκρίνιστου Παν/μίου)	478	11,9
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ (Αδιευκρίνιστου Παν/μίου)	152	3,8
ΔΕΝ ΑΝΑΦΕΡΕΤΑΙ	515	12,8
Σύνολο	4003	100

Από το σύνολο των 4003 επιτυχόντων, τίτλο Μεταπτυχιακών Σπουδών έχει ένα ποσοστό 7,9% (N=316). Από αυτούς τους τίτλους καταγράφεται το Π.Τ. αποφοίτησης των 245. Οι 90 εξ αυτών προέρχονται από το Τμήμα Θεολογίας του Α.Π.Θ., οι 43 από το αντίστοιχο Τμήμα του Ε.Κ.Π.Α., οι 51 από το Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας του Α.Π.Θ. και οι 12 από το Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας του Ε.Κ.Π.Α. 19 τίτλοι προέρχονται από άλλες Πανεπιστημιακές Σχολές του εσωτερικού, ενώ 30 από Π.Τ. του εξωτερικού (Πίνακας 5).

Πίνακας 5. Πανεπιστημιακό Τμήμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στο σύνολο των επιτυχόντων.

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Ποσοστό επί των ΜΠΣ %
ΘΕΟΛΟΓΙΑ Α.Π.Θ.	90	2,2	28,5
ΘΕΟΛΟΓΙΑ Ε.Κ.Π.Α.	43	1,1	13,6
ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ Α.Π.Θ.	51	1,3	16,1
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ Ε.Κ.Π.Α.	12	0,3	3,8
ΠΑΝ/ΜΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ	19	0,5	6
ΠΑΝ/ΜΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	30	0,7	9,5
ΔΕΝ ΚΑΤΑΓΡΑΦΕΤΑΙ	71	1,8	22,5
ΣΥΝΟΛΟ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ	316	7,9	100
ΧΩΡΙΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ	3687	92,1	
Γενικό Σύνολο	4003	100	

Και στην περίπτωση των μεταπτυχιακών σπουδών φαίνεται ότι τα τμήματα του Ε.Κ.Π.Α. υπολείπονται σε σχέση με τα Τμήματα του Α.Π.Θ., από τα οποία το Τμήμα Θεολογίας εμφανίζει διπλάσιους επιτυχόντες σε σχέση με το αντίστοιχο του Ε.Κ.Π.Α.. Αν και δεν συγκρίθηκαν τα στοιχεία με τους αριθμούς μεταπτυχιακών τίτλων που κάθε Τμήμα απονέμει κάθε χρόνο, φαίνεται ότι η παραγωγή στο Τμήμα Θεολογίας του Α.Π.Θ. υπερέχει κατά πολύ. Θα πρέπει να σημειωθεί, επίσης, ο διπλάσιος σχεδόν αριθμός μελών ΔΕΠ του Τμήματος Θεολογίας Α.Π.Θ. (περίπου 70) σε σχέση με το Τμήμα Θεολογίας Ε.Κ.Π.Α. (περίπου 30).

Σύγκριση αποδόσεων στους διαγωνισμούς Α.Σ.Ε.Π. με βάση το τμήμα σπουδών

Αρχικά θα εξεταστεί η κατανομή των εξαρτημένων μεταβλητών. Με βάση τα αποτελέσματα του παρακάτω πίνακα που αναφέρεται στους ελέγχους Kolmogorov-Smirnov και Shapiro-Wilk, οι συγκεκριμένες μεταβλητές, ακολουθούν την κανονική κατανομή.

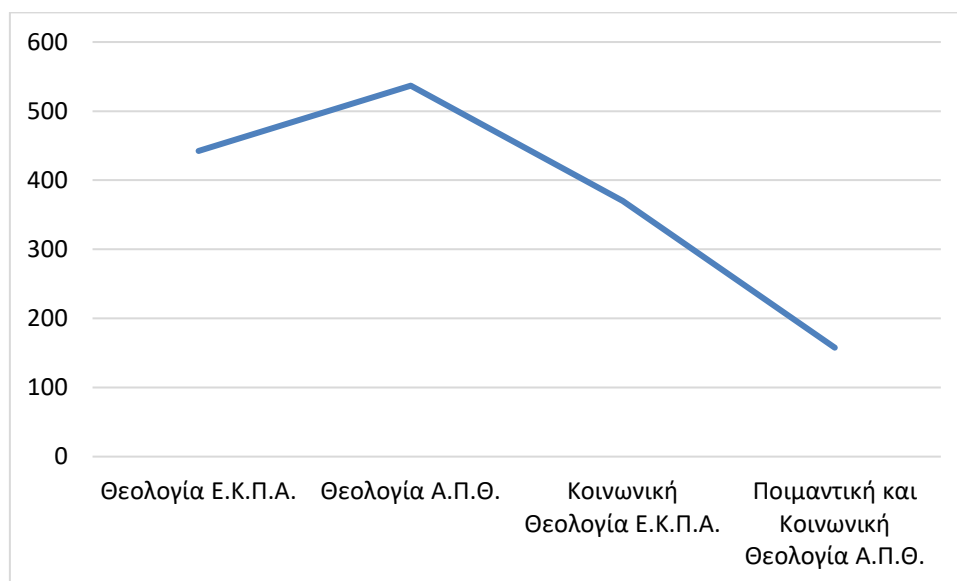
Πίνακας 6. Έλεγχοι κανονικότητας εξαρτημένων μεταβλητών.

Μεταβλητή	Kolmogorov-Smirnov*		Shapiro-Wilk	
	Statistic	Sig.	Statistic	Sig.
Βαθμός παιδαγωγικών	0,030	0,330	0,997	0,750
Βαθμός γνωστικού αντικειμένου	0,032	0,423	0,950	0,621
Βαθμός πτυχίου	0,029	0,510	0,984	0,810

*Lilliefors Significance Correction

Προκειμένου επομένως να εξεταστεί εάν το Πανεπιστημιακό Τμήμα (Π.Τ.) σπουδών διαφοροποιεί τις επιδόσεις των θεολόγων θα χρησιμοποιηθεί η ανάλυση διακύμανσης (ANOVA) καθώς οι εξαρτημένες μεταβλητές είναι συνεχείς και ακολουθούν κανονική κατανομή, ενώ οι ανεξάρτητες είναι κατηγορικές (Parasotiriou et al., 2020). Η πρώτη σύγκριση, αφορά τον διαγωνισμό του Α.Σ.Ε.Π. του 1998. Με βάση τα αποτελέσματα της ANOVA ($F(3, 2564)=12,433, p=0,003<0,05$) προκύπτει η ύπαρξη στατιστικά σημαντικών διαφορών στη βαθμολογική απόδοση στα παιδαγωγικά μαθήματα, καθώς το p-value του ελέγχου είναι μικρότερο από το επίπεδο σημαντικότητας της έρευνας 5%.

Με βάση τα αποτελέσματα των ελέγχων Post-Hoc, καταγράφονται στατιστικά σημαντικά υψηλότεροι Μ.Ο. βαθμών στα παιδαγωγικά των πτυχιούχων του Τμήματος Θεολογίας του Α.Π.Θ. από τους υπόλοιπους επιτυχόντες.

Διάγραμμα 1. Διάγραμμα μέσων για την ανάλυση διακύμανσης του βαθμού στα παιδαγωγικά.

Ανάλογη με την παραπάνω ανάλυση, ακολουθήθηκε και στις περιπτώσεις των υπόλοιπων Α.Σ.Ε.Π. που εξετάζονται, με την διαφορά ότι στους επόμενους από εκείνον του 1998, συμπεριλαμβάνονται τόσο τα παιδαγωγικά όσο και η διδακτική. Έτσι, στον Α.Σ.Ε.Π. του 2000, με βάση τα αποτελέσματα της ANOVA ($p\text{-value}=0,031$) προκύπτει η ύπαρξη στατιστικά σημαντικών διαφορών, η οποία με βάση τον έλεγχο Post-Hoc, αφορά στην υψηλότερη επίδοση των αποφοίτων του Τμήματος Θεολογίας του Α.Π.Θ..

Στον Α.Σ.Ε.Π. του 2002, με βάση το $p\text{-value}$ της ANOVA ($p\text{-value}=0,032$) και τον έλεγχο Post-Hoc για τα παιδαγωγικά, καταγράφεται υψηλότερος Μ.Ο. βαθμού στα παιδαγωγικά για τους απόφοιτους του Τμήματος Θεολογίας του Α.Π.Θ. σε σχέση με τους αποφοίτους των άλλων τμημάτων. Αντίστοιχο αποτέλεσμα καταγράφεται και στην περίπτωση της διδακτικής ($p\text{-value}_{ANOVA}=0,001$).

Αντίθετα με το παραπάνω αποτέλεσμα, στον Α.Σ.Ε.Π. του 2004, δεν προέκυψε η ύπαρξη στατιστικά σημαντικών διαφορών με βάση την ANOVA και τον έλεγχο και τον έλεγχο Post-Hoc, τόσο σε ό,τι αφορά τα παιδαγωγικά ($p\text{-value}_{ANOVA}=0,131$), όσο και σε ό,τι αφορά την παιδαγωγική ($p\text{-value}_{ANOVA}=0,117$), μεταξύ των αποφοίτων των τμημάτων που εξετάζονται.

Ορισμένες στατιστικά σημαντικές διαφορές, με βάση τα αποτελέσματα της ANOVA, προκύπτουν στον Α.Σ.Ε.Π. του 2006. Έτσι, σε ό,τι αφορά την διδακτική ($p\text{-value}_{ANOVA}=0,012$), τα Τμήματα Θεολογίας του Ε.Κ.Π.Α. και του Α.Π.Θ. κατέγραψαν υψηλότερους σε στατιστικά σημαντικό βαθμό Μ.Ο. σε σχέση με τα υπόλοιπα Π.Τ.. Μεταξύ τους όμως, δεν κατέγραψαν στατιστικά σημαντικές διαφορές με βάση τον έλεγχο Post-Hoc. Αντίθετα, το $p\text{-value}$ της ANOVA ($p\text{-value}=0,350$) δεν έδειξε στατιστικά σημαντικές διαφορές στις επιδόσεις στα παιδαγωγικά.

Τέλος, στον Α.Σ.Ε.Π. του 2008 καταγράφονται επίσης ορισμένες στατιστικά σημαντικές διαφορές. Αρχικά, με βάση το $p\text{-value}$ της ANOVA ($p\text{-value}=0,015$) και τον έλεγχο Post-Hoc, οι απόφοιτοι των Τμημάτων Θεολογίας του Ε.Κ.Π.Α. και του Α.Π.Θ. κατέγραψαν

υψηλότερους σε στατιστικά σημαντικό βαθμό Μ.Ο. σε σχέση με τα υπόλοιπα Π.Τ. σε ό,τι αφορά την διδακτική, ο οποίος απεικονίζεται στον παρακάτω πίνακα. Και εδώ όμως, όπως και στον Α.Σ.Ε.Π. του 2006, δεν προέκυψαν στατιστικά σημαντικές διαφορές σε ό,τι αφορά τις επιδόσεις στα παιδαγωγικά ($p\text{-value}_{ANOVA}=0,100$).

Πίνακας 7: Έλεγχος συγκρίσεων Post-Hoc για την ανάλυση διακύμανσης του βαθμού στον Α.Σ.Ε.Π. του 2008*.

Τμήμα (Α)	Τμήμα (Β)	Διαφορά μέσων Α-Β	Τυπικό σφάλμα	p-value
Τμήμα Θεολογίας Ε.Κ.Π.Α.	Θεολογία (αδιευκρίνιστο)	0,432	0,223	0,000
	Κοινωνική Θεολογία (αδιευκρίνιστο)	0,202	0,297	0,000
	Θεολογία Α.Π.Θ.	0,096	0,175	0,079
	Ακαδημία Βόλου	0,369	0,175	0,000
	Κοινωνική Θεολογία Ε.Κ.Π.Α.	0,275	0,223	0,000
	Ποιμαντική και Κοιν. Θεολογία Α.Π.Θ	0,279	0,140	0,000
	Πανεπιστήμιο Εξωτερικού	0,341	0,223	0,000
	Δεν αναφέρεται	0,714	0,163	0,000
	Τμήμα Θεολογίας Α.Π.Θ.	Θεολογία (αδιευκρίνιστο)	0,202	0,140
Κοινωνική Θεολογία (αδιευκρίνιστο)		0,230	0,202	0,000
Θεολογία Ε.Κ.Π.Α.		-0,096	0,241	0,079
Ακαδημία Βόλου		0,167	0,311	0,000
Κοινωνική Θεολογία Ε.Κ.Π.Α.		0,028	0,197	0,000
Ποιμαντική και Κοιν. Θεολογία Α.Π.Θ		0,078	0,175	0,000
Πανεπιστήμιο Εξωτερικού		0,543	0,241	0,000
Δεν αναφέρεται		0,512	0,187	0,000

*Αφορά μόνο τα Π.Τ. που κατέγραψαν στατιστικά σημαντικές διαφορές με τα υπόλοιπα

Ακολουθεί ο έλεγχος για την ύπαρξη στατιστικά σημαντικών διαφορών ανάμεσα στις γραπτές επιδόσεις και στις Μεταπτυχιακές Σπουδές και Διδακτορικές σπουδές. Σε αυτήν την περίπτωση, θα χρησιμοποιηθεί ο έλεγχος independent samples t-test καθώς οι εξαρτημένες μεταβλητές είναι συνεχείς και ακολουθούν κανονική κατανομή, όπως αναφέρθηκε και στην αρχή, ενώ οι ανεξάρτητες είναι δίτιμες κατηγορικές (Parasotiriou et al., 2020). Για την σύγκριση, διενεργήθηκαν οι αντίστοιχοι μονόπλευροι έλεγχοι υποθέσεων.

Αρχικά, η κατοχή Μεταπτυχιακού Διπλώματος προκύπτει ότι έχει ως αποτέλεσμα υψηλότερο σε στατιστικά σημαντικό βαθμό Μ.Ο. σε όλες τις περιπτώσεις που εξετάστηκαν, με βάση τα p-values των μονόπλευρων ελέγχων. Αντίθετα, η κατοχή Διδακτορικού Διπλώματος, δεν είχε σε καμία περίπτωση το αντίστοιχο αποτέλεσμα. Λαμβάνοντας ωστόσο υπόψη τα λίγο υψηλότερα από το επίπεδο σημαντικότητας της έρευνας p-values σε ό,τι αφορά το Διδακτορικό Δίπλωμα, καθώς και το γεγονός ότι οι επιβεβαιωμένοι κάτοχοι

είναι συνολικά 22, το παραπάνω αποτέλεσμα, πιθανώς να ήταν διαφορετικό με υψηλότερη συμμετοχή κατόχων Διδακτορικού στο δείγμα.

Πίνακας 8. Αποτελέσματα μονόπλευρων ελέγχων υποθέσεων για την σύγκριση των επιδόσεων ανάμεσα σε κατόχους και μη Μεταπτυχιακού Διπλώματος και Διδακτορικού Διπλώματος.

	Μεταπτυ- χιακό	Μ.Ο.	p-value (μονόπλευ- ρου)	Διδακτο- ρικό	Μ.Ο.	p-value (μονόπλευ- ρου)
Γνωστικό αντικείμενο	Κάτοχος	1677,43	0,000	Κάτοχος	1600,48	0,065
	Μη κάτοχος	1078,03		Μη κάτοχος	3273,55	
Παιδαγωγικό αντικείμενο	Κάτοχος	1662,36	0,000	Κάτοχος	1583,31	0,063
	Μη κάτοχος	1039,41		Μη κάτοχος	3208,99	
Συνολικός βαθμός	Κάτοχος	1670,22	0,000	Κάτοχος	1592,18	0,063
	Μη κάτοχος	1058,58		Μη κάτοχος	3239,75	

Ανάλυση βαθμού πτυχίου

Τέλος, έγιναν έλεγχοι συσχέτισης ανάμεσα στον Βαθμό Πτυχίου και στις διάφορες επιδόσεις. Ο έλεγχος έγινε με τον συντελεστή Pearson, καθώς τόσο ο Βαθμός Πτυχίου, όσο και οι επιδόσεις σε όλες τις ενότητες είχαν κανονική κατανομή, με βάση τα αποτελέσματα των ελέγχων Kolomogorov-Smirnov και Saphiro-Wilk που παρουσιάστηκαν παραπάνω. Ο έλεγχος κατέληξε σε ασθενή θετική συσχέτιση του Βαθμού Πτυχίου με την επίδοση στο γνωστικό αντικείμενο και με την επίδοση ως προς τον συνολικό βαθμό, ενώ δεν κατέδειξε καμία συσχέτιση με την επίδοση στο παιδαγωγικό αντικείμενο, όπως προκύπτει από τα δεδομένα του παρακάτω πίνακα.

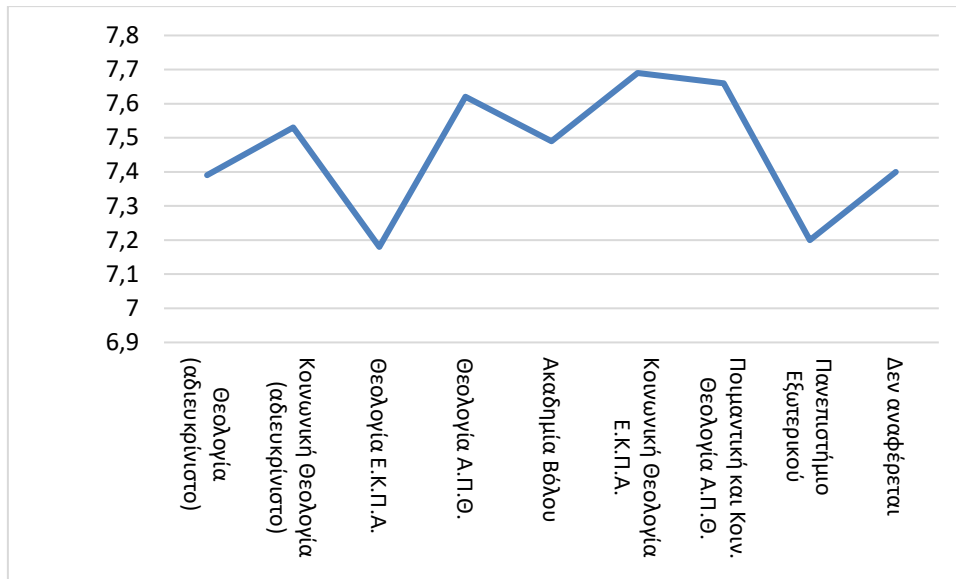
Πίνακας 9. Συσχετίσεις Βαθμού Πτυχίου και Γραπτών Ενοτήτων στο σύνολο των επιτυχόντων.

	Γνωστικό αντικείμενο	Παιδαγωγικό αντικείμενο	Συνολικός βαθμός
Pearson's R	0,054**	0,010	0,062**

**Στατιστικά σημαντική συσχέτιση στο επίπεδο 0,01.

Είναι προφανές ότι ο βαθμός πτυχίου έχει επίδραση στην τελική επιτυχία των υποψηφίων. Σε έλεγχο μάλιστα που έγινε ανάμεσα στα Π.Τ. αποφοίτησης των επιτυχόντων και τον βαθμό Πτυχίου προκύπτει η ύπαρξη στατιστικά σημαντικών διαφορών καθώς του p-value του ελέγχου είναι μικρότερο από το επίπεδο σημαντικότητας της έρευνας 5% με βάση τα αποτελέσματα της ANOVA ($F(127,963, 1671,177) = 38,228, p=0,000 < 0,05$).

Με βάση τα αποτελέσματα του ελέγχου Post-Hoc, καταγράφονται οι στατιστικά σημαντικές διαφορές στους Μ.Ο. του βαθμού πτυχίου ανάμεσα στα Π.Τ. Πιο συγκεκριμένα, τόσο η Θεολογία του Ε.Κ.Π.Α. έχει σε στατιστικά σημαντικό βαθμό, χαμηλότερο βαθμό πτυχίου από όλα τα υπόλοιπα τμήματα. Οι υψηλότεροι Μ.Ο. καταγράφονται στα τμήματα Θεολογίας και Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας του Α.Π.Θ. και, Κοινωνικής Θεολογίας του Ε.Κ.Π.Α. οι οποίοι είναι υψηλότεροι σε στατιστικά σημαντικό βαθμό, από του τμήματος Θεολογίας του Ε.Κ.Π.Α.. Αυτό σημαίνει ότι από τον Α.Σ.Ε.Π. του 2000 και μετά οι απόφοιτοι των Π.Τ. εκκινούσαν με διαφορά στα μόρια που προέκυπταν από το βαθμό πτυχίου, με μειονεκτούντες τους αποφοίτους του τμήματος Θεολογίας Ε.Κ.Π.Α..

Διάγραμμα 2. Διάγραμμα μέσων για την ανάλυση διακύμανσης του βαθμού πτυχίου.

Περιορισμοί της έρευνας

Ο πιο σημαντικός περιορισμός της έρευνας ήταν ότι δεν δόθηκε η δυνατότητα πρόσβασης των ερευνητών σε όλους τους πίνακες του Α.Σ.Ε.Π. Ο λόγος που επικαλέστηκε ο Α.Σ.Ε.Π. ήταν τα προσωπικά δεδομένα. Έτσι η έρευνα δεν είχε πρόσβαση ούτε στους Πίνακες των μη επιτυχόντων, αλλά ούτε και στους Πίνακες της Ειδικής Κατηγορίας των πολυτέκνων, σε όσους Α.Σ.Ε.Π. υπήρχε αυτή. Έτσι, τα δεδομένα της έρευνας περιορίστηκαν στην επεξεργασία των Πινάκων των επιτυχόντων.

Ένας δεύτερος περιορισμός ήταν το γεγονός ότι στους δύο παλαιότερους Α.Σ.Ε.Π. πολλά από τα καταγεγραμμένα στοιχεία των επιτυχόντων (όπως για παράδειγμα το Π.Τ. του πτυχίου τους) ήταν ελλιπή. Για τον σκοπό αυτό έγινε επιτόπια έρευνα στον Α.Σ.Ε.Π.. Ωστόσο, ακόμη και η επιτόπια έρευνα δεν στάθηκε αρκετή για την εύρεση πολλών εξ αυτών των στοιχείων. Ειδικά για τον Α.Σ.Ε.Π. του 2000 το πρόβλημα ήταν ότι μετά τις ενστάσεις τα σχετικά δικαιολογητικά επιστράφηκαν στις κατά τόπους Δευτεροβάθμιες Διευθύνσεις.

Ένας επιπλέον περιορισμός ήταν ότι για τον Α.Σ.Ε.Π. του 1998 δεν υπήρχαν στοιχεία για Μεταπτυχιακούς και Διδακτορικούς τίτλους, επειδή στον συγκεκριμένο διαγωνισμό δεν υπήρχε μοριοδότηση και δεν κατατέθηκαν τα συγκεκριμένα Πτυχία.

Όσον αφορά την αποτελεσματικότητα των παιδαγωγικών σπουδών των τμημάτων, δεν ήταν δυνατόν να μελετηθεί η μεταβλητή της απόκτησης από άλλη πηγή παιδαγωγικής γνώσης (π.χ. φροντιστήριο για τον διαγωνισμό, επιμορφώσεις ή δεύτερο πτυχίο).

Τέλος, ένας ακόμη περιορισμός όσον αφορά στους διορισμούς ήταν ότι, πέραν των διορισμών που όριζαν τα ΦΕΚ των γραπτών διαγωνισμών, υπήρχαν και κάποιοι επιπλέον διορισμοί, για τους οποίους δεν δόθηκε κανένα στοιχείο στην ερευνητική ομάδα, ενώ την τελευταία δεκαετία δεν υπήρχε καμία κανονικότητα, όπως ήδη γράφτηκε στον σχετικό τόπο, στους διορισμούς. Τα κενά αυτά έγινε προσπάθεια να καλυφθούν με επιπλέον διαδικτυακή, αλλά και προσωπική έρευνα ανάμεσα σε διορισμένους εκπαιδευτικούς.

Συμπεράσματα - Προτάσεις

Η παρούσα έρευνα αποσκοπεί στη διερεύνηση της σχέσης των Παιδαγωγικών Σπουδών των τμημάτων του Ε.Κ.Π.Α. και του Α.Π.Θ., που εξασφαλίζουν διορισμό εκπαιδευτικών στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, και επιτυχίας στους διαγωνισμούς ΑΣΕΠ 1998-2008. Από την ιστορική μελέτη των Προγραμμάτων Σπουδών των Τμημάτων των Θεολογικών Σχολών προκύπτουν διαφορές ως προς το βάρος που έδωσαν, μέχρι τη δεκαετία του 2010, στις Παιδαγωγικές σπουδές των μελλοντικών θεολόγων-Εκπαιδευτικών. Η διαφορά δημιουργείται από την ίδρυση των τεσσάρων Τμημάτων (Θεολογίας Ε.Κ.Π.Α. και Α.Π.Θ. και Ποιμαντικής Ε.Κ.Π.Α. και Α.Π.Θ.), όταν στο Τμήμα Θεολογίας στη Θεσσαλονίκη αναπτύσσεται μία ομάδα διδασκόντων, οι οποίοι πρωταγωνίστησαν στην Εκπαίδευση των νέων θεολόγων. Θα πρέπει να ειπωθεί ότι η ομάδα αυτή και η δράση της αναπτύσσεται από τους τέσσερεις διδάσκοντες των μαθημάτων Παιδαγωγικής και Διδακτικής, και σε ένα γενικότερο πλαίσιο ενδιαφέροντος από τους Καθηγητές του Τμήματος Θεολογίας του Α.Π.Θ., ενώ διαφαίνεται και από τη δημιουργία της Ε.ΘΕ.ΒΕ. (Ένωση Θεολόγων Βορείου Ελλάδος) (Συνέδρια 1981 και 1982) και την παραγωγή θέσεων για τη Θρησκευτική Εκπαίδευση, που επιδρούν ακόμη και σήμερα. Η αποδοτική σχέση αυτής της ανάπτυξης με τη βαθμολογική επίδοση στους διαγωνισμούς του Α.Σ.Ε.Π. διαφαίνεται στα αποτελέσματα των διαγωνισμών του 1998 και του 2002. Σε αυτούς οι επιτυχόντες του Τμήματος Θεολογίας του Α.Π.Θ. (1998: 46%, 2002: 48%) είναι διπλάσιοι ή τριπλάσιοι σε σχέση με τους αποφοίτους των άλλων Τμημάτων. Η διαφορά είναι μεγαλύτερη στη σύγκριση με το Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας του Α.Π.Θ. (1998: 14,6%, 2002: 10,7%) και ακόμη μεγαλύτερη με το Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας του Ε.Κ.Π.Α. (1998: 5,8%, 2002: 9,4%). Γενικότερα, είναι αξιοσημείωτη η αποτελεσματικότητα των Παιδαγωγικών Σπουδών του Τμήματος Κοινωνικής Θεολογίας του Ε.Κ.Π.Α. (1998: 14,6%, 2002: 10,7%, 2004: 10,3%, 2006: 13,1%, 2008: 18,6%). Στο σύνολο των διαγωνισμών οι επιτυχόντες του Τμήματος είναι μόνο 7,8%. Αλλά, όπως φαίνεται, απαιτείται σε ένα Πανεπιστημιακό τμήμα ένα γενικότερο κλίμα υποστήριξης της παιδαγωγικής εκπαίδευσης και κατάρτισης των φοιτητών. Διαφαίνεται, επίσης, ότι με ένα τρόπο τα δύο Τμήματα Ποιμαντικής, που ιδρύθηκαν το 1982, παρόλο που έκαναν πολλές αλλαγές στο Πρόγραμμα Σπουδών τους, μέχρι και το 2000 υπηρετούσαν στη θεωρία και πράξη τον πρωταρχικό σκοπό της ίδρυσής τους, που σχετίζεται άμεσα με την Ποιμαντική και όχι με την Εκπαίδευση. Για αυτό οι επιτυχόντες από τα δύο Τμήματα είναι 9,4% από το Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας του Α.Π.Θ. και 7,8% από το αντίστοιχο του Ε.Κ.Π.Α.. Η διαφορά στην αποτελεσματικότητά τους είναι φανερή στη σύγκριση με τα αντίστοιχα νούμερα των Τμημάτων Θεολογίας. Στο σύνολο των διαγωνισμών Α.Σ.Ε.Π. το Τμήμα Θεολογίας του Α.Π.Θ. είχε 30,4% των επιτυχόντων και του Ε.Κ.Π.Α. το 23,4%. Θα πρέπει να τονιστεί ότι η διαφορά μεταξύ των δύο τμημάτων μειώθηκε στους τρεις τελευταίους διαγωνισμούς, όταν πια οι διαγωνισμοί του Α.Σ.Ε.Π. έγιναν αποδεκτοί ως διαδικασία διορισμού και επηρέασαν τα Τμήματα των Πανεπιστημίων (εκλογή νέων προσώπων) και γενικότερα την Εκπαίδευση και προετοιμασία των υποψηφίων των διαγωνισμών.

Η περαιτέρω ανάλυση των δεδομένων παρουσίασε ευρήματα που επιβεβαιώνουν τη σχέση Τμήματος αποφοίτησης και βαθμολογικής επίδοσης στους διαγωνισμούς του Α.Σ.Ε.Π.. Καταγράφονται στατιστικά σημαντικά υψηλότεροι Μ.Ο. βαθμών στα Παιδαγωγικά και την Ειδική Διδακτική μεταξύ του Τμήματος Θεολογίας Α.Π.Θ. και των άλλων Τμημάτων στους τρεις πρώτους διαγωνισμούς, ενώ παραμένει η διαφορά και στους άλλους σε σχέση με τα Τμήματα Κοινωνικής Θεολογίας των δύο σχολών. Όσον αφορά τις Μεταπτυχιακές σπουδές,

αναδεικνύεται ότι η κατοχή Μεταπτυχιακού Διπλώματος έχει ως αποτέλεσμα υψηλότερο σε στατιστικά σημαντικό βαθμό Μ.Ο. σε όλες τις περιπτώσεις που εξετάστηκαν, άρα και επίδραση στην επίδοση. Λαμβάνοντας μάλιστα υπόψη ότι το 28,5% των κατόχων Μεταπτυχιακού τίτλου έχουν λάβει αυτόν από το Τμήμα Θεολογίας Α.Π.Θ. διαφαίνεται η και σε αυτή την επίδοση η συμβολή του Τμήματος υπερέχει συγκριτικά με τα άλλα τμήματα. Γενικότερα, πάντως, και από τα παραπάνω ευρήματα όπως και από τη συσχέτιση του βαθμού πτυχίου με την επίδοση στους διαγωνισμούς του Α.Σ.Ε.Π. διαφαίνεται ότι:

α) το Τμήμα Θεολογίας του Α.Π.Θ., σε σύγκριση με τα υπόλοιπα τρία Τμήματα, υπερέχει αριθμητικά στους επιτυχόντες,

β) το Τμήμα Θεολογίας του Α.Π.Θ., σε σύγκριση με τα υπόλοιπα τρία Τμήματα, υπερέχει στη στατιστική σύγκριση των βαθμών επίδοσης στα Παιδαγωγικά και την Ειδική Διδακτική στους διαγωνισμούς του Α.Σ.Ε.Π. (1998-2002) και με τα τμήματα Κοινωνικής Θεολογίας στους διαγωνισμούς του Α.Σ.Ε.Π. (2004-2008)

γ) η διαφορά που παρουσιάζουν οι παιδαγωγικές σπουδές του Τμήματος Θεολογίας του Α.Π.Θ., από το 1982 και μετά, εξηγούν σε ένα βαθμό τη διαφορά στον συνολικό αριθμό των επιτυχόντων και την επίδοση στα Παιδαγωγικά και την Ειδική Διδακτική

δ) οι μεταπτυχιακές σπουδές, γενικά, φαίνεται να έχουν προστιθέμενη αξία στην επίδοση στους διαγωνισμούς του Α.Σ.Ε.Π.

Από όλα τα παραπάνω φαίνεται ότι επιβεβαιώνεται σε ένα βαθμό η υπόθεση της έρευνας ότι οι παιδαγωγικές σπουδές στο πλαίσιο των θεολογικών σπουδών σχετίζονται θετικά με τη βαθμολογική επίδοση και την επιτυχία στον γραπτό διαγωνισμό του Α.Σ.Ε.Π..

Για αυτό ακριβώς είναι χρήσιμο να επανασχεδιαστούν οι παιδαγωγικές σπουδές όλων των Τμημάτων Θεολογίας στο πλαίσιο των Νόμων για την Παιδαγωγική και Διδακτική Επάρκεια, ώστε να καλλιεργούν εγκαίρως όλες τις δυνατές επάρκειες των νέων θεολόγων εκπαιδευτικών. Η ανάπτυξη στο πλαίσιο της Θρησκευοπαιδαγωγικής του κλάδου της Εκπαίδευσης Εκπαιδευτικών με έρευνες, συνέδρια, δημοσιεύσεις και επιμορφώσεις-εκπαιδεύσεις, και μάλιστα μέσω συνεργασιών και κοινών έργων των τεσσάρων Τμημάτων, θα μπορούσε να συμβάλλει έμπρακτα στην ανανέωση των Θεολογικών σπουδών επί τη βάση της εκπαίδευσης όχι μόνο Θεολόγων, αλλά κυρίως Θεολόγων εκπαιδευτικών, που απασχολούνται στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, αλλά και στην τυπική και μη τυπική Εκπαίδευση γενικότερα. Επιπλέον, το παράδειγμα του Τμήματος Θεολογίας, όπου, πάντα και σήμερα ακόμη, οι Παιδαγωγικές σπουδές υπηρετούνται από περισσότερα του ενός μέλη ΔΕΠ και ο σύλλογος των Καθηγητών από το 1982 λαμβάνει δημόσια θέσεις για τη Θ.Ε. στην Ελλάδα, επιβάλλει να γίνουν νέες προκηρύξεις θέσεων μελών ΔΕΠ με σχετικά αντικείμενα και στα υπόλοιπα τρία Τμήματα των Θεολογικών Σχολών, περαιτέρω εξειδίκευση με μεταπτυχιακές σπουδές σχετικά με τη Θρησκευοπαιδαγωγική, αλλά και συνεχή επιστημονική και κοινωνική ενεργοποίηση και παρουσία στον δημόσιο χώρο σχετικά με τη Θ.Ε. Η μη ταύτιση των Τμημάτων με άλλες τάσεις και ενώσεις που σχετίζονται με τη Θ.Ε., όπως έχει επιτευχθεί μέχρι πρόσφατα, είναι το ζητούμενο, διότι η Πανεπιστημιακή κοινότητα έχει ευρύτερο πεδίο λειτουργίας και διαφορετικές δυναμικές επίδρασης, όπως έγινε φανερό και στην παρούσα έρευνα.

Τέλος, ανακύπτουν από την έρευνα και άλλοι παράγοντες που θα πρέπει να μελετηθούν, ώστε με ασφάλεια να αναφέρεται κανείς στις Παιδαγωγικές σπουδές των Τμημάτων Θεολογίας σε σχέση με την επιτυχία στους διαγωνισμούς του ΑΣΕΠ. Τέτοιοι είναι η

επίδραση της μη τυπικής Εκπαίδευσης στην επίδοση στους διαγωνισμούς, οι αντιλήψεις και οι στάσεις των υποψηφίων σε σχέση με την Εκκλησία, η σειρά επιλογής των Θεολογικών Σπουδών στις Πανελλήνιες εξετάσεις, καθώς και το προσωπικό ενδιαφέρον των υποψηφίων για αυτές, σε σχέση και με το επάγγελμα που θα επιθυμούσαν να ακολουθήσουν, η επίδραση των προσώπων-Καθηγητών στη Δευτεροβάθμια και στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στην επιλογή του επαγγέλματος του θεολόγου-εκπαιδευτικού στο ενδιαφέρον για την Παιδαγωγική κ.ά. Όπως είναι φυσικό στο πλαίσιο αυτής της μεικτής έρευνας, που διενεργήθηκε, απέκτησαν μεγάλη αξία τα νούμερα που προέκυψαν από την έρευνα των αρχείων του Α.Σ.Ε.Π., που από μόνη της ήταν ένα πολύ δύσκολο και απαιτητικό εγχείρημα, αφού απαιτήθηκαν πολλές ώρες και πρόσωπα, ώστε να γίνει η καταγραφή στον χώρο του Α.Σ.Ε.Π. και στη συνέχεια η ανάλυση των δεδομένων. Σαφώς, νέες έρευνες με ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά θα φωτίσουν περαιτέρω το θέμα της αποτελεσματικότητας των θεολογικών σπουδών στην Ελλάδα σε σχέση με το επάγγελμα του εκπαιδευτικού.

Χρηματοδότηση της έρευνας: Για την καταχώρηση και ταξινόμηση των στοιχείων, την επεξεργασία των δεδομένων και τη βιβλιογραφική έρευνα συγκροτήθηκε ερευνητική ομάδα, υπό τον Αν. Καθηγητή της Θεολογικής Σχολής του Ε.Κ.Π.Α. Μάριο Κουκουνάρα Λιάγκη. Η έρευνα χρηματοδοτήθηκε από το ειδικό κονδύλιο για «Λειτουργικές και εκπαιδευτικές ανάγκες Πανεπιστημίου και ενίσχυση της έρευνας» του ΕΛΚΕ του Ε.Κ.Π.Α. και διήρκεσε από τον Σεπτέμβριο του 2018 έως τον Ιούνιο του 2020.

Αναφορές

- Koukounaras Liagkis, M. (2020). New challenges in R.E. teacher education (Υπό έκδοση).
- Mertens, D. M. (2009). Έρευνα και Αξιολόγηση στην Εκπαίδευση και στην Ψυχολογία. (Ε. Γιαννακοπούλου, Επιμ., Σ. Κυρανάκης, Μ. Μαυράκη, & Π. Μπιθαρά, Μεταφρ.) Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Papasotiriou, E., Sidiropoulos, G., Ntanos, S., Chalikias, M., & Skordoulis, M. (2018). The relationship between professional burnout and satisfaction: A case study for physical education teachers in a Greek urban area. *Serbian Journal of Management*, 13(2), 353-363.
- Stogianidis, A. (2020). Knowledge transfer and validity claims in religious education: The Greek academic context. Στο F. Schweitzer, & P. Screiner (Επιμ.), *International Knowledge Transfer in Religious Education*. (σσ. 183-196). Munster: Waxman.
- Γκρίλης, Γ. (2019). Ο εκπαιδευτικός μπροστά στην εκπαιδευτική αλλαγή. Οι αντιλήψεις και οι στάσεις των θεολόγων για τις αλλαγές. Διπλωματική Εργασία. Αθήνα: ΕΚΠΑ.
- Διάταγμα 1834. (1834). Διάταγμα 5/17 Ιουλίου 1834. 'Διδασκαλία της Κατηχήσεως εις τα σχολεία'.
- Κογκούλης, Ι. Β. (1993[1985]). Το μάθημα των Θρησκευτικών στη Μέση εκπαίδευση (1833-1932). Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Κουκουνάρας Λιάγκης, Μ. (2015). Επιστήμες της Παιδαγωγικής και Πρώτη Εφηβεία. Συμβολή στη διδακτική μεθοδολογία της Θρησκευτικής Εκπαίδευσης. Αθήνα: Gutenberg.
- Κουκουνάρας Λιάγκης, Μ. (2018). Η βραχεία ιστορία της Διδακτικής των Θρησκευτικών στη Θεολογική Σχολή και το μέλλον της. Στο 180 χρόνια θεολογικών σπουδών στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (1837 - 2017). Πρακτικά Θεολογικού Συμποσίου. (σσ. 539 - 550). Αθήνα: Κοσμητεία Θεολογικής Σχολής Ε.Κ.Π.Α.
- Περσελής, Ε. Π. (2008). Εξουσία και Θρησκευτική Αγωγή στην Ελλάδα του 19ου αιώνα. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Πέτρου, Ι., & Μαγγιώρος, Ν. (2012). Ιστορικό Τμήματος Θεολογίας. *Σύνθεσις*, 2, 165-181.
- Χαραλαμπίδης, Ι. Α. (1980). Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα: εκπαιδευτική πολιτική, δομή του εκπαιδευτικού συστήματος, οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης, σύγκριση με άλλα εκπαιδευτικά συστήματα. Αθήνα: Καμπάνας.

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ:

- N. 2525/1997. (1997). Ν. 2525/1997. Ενιαίο Λύκειο, πρόσβαση των αποφοίτων του στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και άλλες διατάξεις. ΦΕΚ 188 - 23.09.1997. Αθήνα.
- N. 3255/2004. (2004). Νόμος 3255/2004. Ρυθμίσεις Θεμάτων όλων των Εκπαιδευτικών Βαθμίδων. ΦΕΚ 138 - 22.07.2004. Αθήνα.
- N. 3687/2008. (2008). Νόμος 3687/2008. Θέματα προσωπικού Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και άλλες διατάξεις. ΦΕΚ 159/01.08.2008. Αθήνα.
- N. 3848/2010. (2010). Νόμος 3848/2010. Αναβάθμιση του ρόλου του εκπαιδευτικού – καθιέρωση κανόνων αξιολόγησης και αξιοκρατίας στην εκπαίδευση και λοιπές διατάξεις. ΦΕΚ 71/19.05.2010. Αθήνα.
- N.1566/1985. (1985). Ν. 1566/1985. Δομή και λειτουργία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις. ΦΕΚ 167 - 30.09.1985. Αθήνα.
- N.2190/1994. (1994). Νόμος 2190/1994 Σύσταση Ανεξάρτητης Αρχής για την Επιλογή Προσωπικού και Ρύθμιση θεμάτων Διοίκησης. ΦΕΚ 28 / 03.03. 1994. Αθήνα.
- N.2297/1895. (1895). Νόμος 2297 της 12ης Ιουλίου 1895 'Περί προσόντων των καθηγητών και ελληνοδιδασκάλων'. Εφημερίς της Κυβερνήσεως. Αθήνα.
- N.2525/1997. (1997). Ν. 2525/1997. Ενιαίο Λύκειο, πρόσβαση των αποφοίτων του στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και άλλες διατάξεις. ΦΕΚ 188 - 23.09.1997. Αθήνα.
- N.322/1914. (1914). Νόμος 322 της 20-10-1914 «Περί προσθήκης καθηγητών εις το προσωπικόν των γυμνασίων» (ΕτΚ Α 302/23-10-1914. Αθήνα.
- N.3848/2010. (2010). Νόμος 3848/2010. Αναβάθμιση του ρόλου του εκπαιδευτικού – καθιέρωση κανόνων αξιολόγησης και αξιοκρατίας στην εκπαίδευση και λοιπές διατάξεις. ΦΕΚ 71/19.05.2010, τ.Α'. Αθήνα.
- N.4186/2013. (2013). Νόμος υπ' Αριθ. 4186. Αναδιάρθρωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις. Αρ. Φύλλου 193: 17 Σεπτεμβρίου 2013, τ.1. Αθήνα.
- ΦΕΚ 1289. (2020). ΦΕΚ 1289/19.08.2020/τ.Γ. Διορισμός 3445 εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ειδική Αγωγή. Αθήνα.
- ΦΕΚ. (2017). ΦΕΚ 797/Τ.Γ'/21-8-2017. Αθήνα.
- Προκήρυξη. (2000). ΦΕΚ 122/22.3.2000: Προκήρυξη ΑΣΕΠ με Αρ. 7/1Π/2000 γραπτού διαγωνισμού για την κατάρτιση πινάκων διοριστέων εκπαιδευτικών της Α'βάθμιας και Β'βάθμιας Εκπαίδευσης. Αθήνα: Εφημερίς της Κυβερνήσεως.
- Προκήρυξη. (1998). ΦΕΚ 14/2.4.1998: Προκήρυξη ΑΣΕΠ Αρ. 2/1998 διεξαγωγής γραπτού διαγωνισμού εκπαιδευτικών. Αθήνα: Εφημερίς της Κυβερνήσεως.
- Προκήρυξη. (2002). ΦΕΚ 265/12.8.2002: Προκήρυξη ΑΣΕΠ με Αρ. 26/2Π/2002 γραπτού διαγωνισμού για την κατάρτιση πινάκων διοριστέων εκπαιδευτικών Α'βάθμιας και Β'βάθμιας Εκπαίδευσης. Αθήνα: Εφημερίς της Κυβερνήσεως.
- Προκήρυξη. (2000 Β). ΦΕΚ 362/17.7.2000: Προκήρυξη ΑΣΕΠ Αρ. 12/2Π/2000 γραπτού διαγωνισμού για την κατάρτιση πινάκων διοριστέων εκπαιδευτικών Α'βάθμιας και Β'βάθμιας Εκπαίδευσης. Αθήνα: Εφημερίς της Κυβερνήσεως.
- Προκήρυξη. (2000 Β). ΦΕΚ 362/17.7.2000: Προκήρυξη ΑΣΕΠ Αρ. 12/2Π/2000 γραπτού διαγωνισμού για την κατάρτιση πινάκων διοριστέων εκπαιδευτικών Α'βάθμιας και Β'βάθμιας Εκπαίδευσης. Αθήνα: Εφημερίς της Κυβερνήσεως.
- Προκήρυξη. (2004). ΦΕΚ 475/25,11,2004: Προκήρυξη ΑΣΕΠ με Αρ.25/1Π/2004 γραπτού διαγωνισμού για την κατάρτιση πινάκων διοριστέων εκπαιδευτικών Α'βάθμιας και Β'βάθμιας Εκπαίδευσης. Αθήνα: Εφημερίς της Κυβερνήσεως.
- Προκήρυξη. (2006). ΦΕΚ 500/24.8.2006: Προκήρυξη ΑΣΕΠ με Αρ. 10Π/2006 γραπτού διαγωνισμού για την κατάρτιση πινάκων διοριστέων εκπαιδευτικών Α'βάθμιας και Β'βάθμιας Εκπαίδευσης. Αθήνα: Εφημερίς της Κυβερνήσεως.

Προκήρυξη. (2008). ΦΕΚ 516/8.10.2008: Προκήρυξη ΑΣΕΠ με Αρ. 3Π/2008 γραπτού διαγωνισμού για την κατάρτιση πινάκων διοριστέων εκπαιδευτικών Α'βάθμιας και Β'βάθμιας Εκπαίδευσης. Αθήνα: Εφημερίς της Κυβερνήσεως.